

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי דיסר

גליון מס' 180

מסכת סנהדרין נ"ג-נ"ט

בס"ד, כ"ח חשוון תשס"ג

השבוע בגליון

■ גוי ששבת ביום שני חייב מיתה - מדוע?
■ "וביום השביעי שבת" - לא בכל המקומות כאחת
■ הטס במוצ"ש מא"י לנוי - יורק ושם עדיין שבת
■ האם סאדס חוסיין חייב בברית מילה?

■ עדותו המרתקת של בעל "באר הגולה"
■ הבול שלא הוחתם בדואר
■ מדוע כל היהודים אינם שובתים ביחד?

■ כתיבת שם ה' על פרוכת של ארון קודש
■ נוסח מקוצר להפרשת תרומות ומעשרות
■ הפרשת תרו"מ ממשקה תוסס
■ בול שלא הוחתם נחשב בול 'משומש'?

דבר העורך

זכרונות

בתקופה זו, בה חל יום הזיכרון לפטירתו של "בעל הדף היומי", הלא הוא הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין זצוק"ל, קיבלנו משום מן הימים ההם, ימי פועלו של המהר"ם מלובלין זצ"ל, על ידי מכתב מאת יהודי בא בימים, מקוראינו הנאמנים, הר"ר מיכאל ק. משכונת בית וגן שבירושלים. בשפה עשירה ובתיאור עסיסי הוא פורס בשורות קצרות את חייו של בן ישיבה באותם הימים, ואת פועלו הבלתי נדלה של רבי מאיר שפירא זצ"ל למען עמלי התורה.

שלום רב!

הנני מתכבד לשלוח סיפור על חיי בחור ישיבה בפולין דאז.

בעת שקראתי את הסיפור המרגש "בחזקת אריה", שסופר על ידי הרב שלמה זלמן עהרנרייך שליט"א, בגליון 170, על תקופת לימודו של הגאון ר' אריה לוי זצ"ל בישיבת וואלאזין, עלו בזכרוננו מסכת חיי בחורי ישיבה בפולין לפני החורבן הגדול ובתוכם אני.

למדתי בישיבת "מתיבתא" בורשא, בה לא היתה פנימיה. את ארוחות הצהרים בימים ראשון עד חמישי בשבוע היתה הנהלת הישיבה דואגת להעמיד לרשותנו, אך לשאר הארוחות - הבוקר והערב, יום שיש ולסעודות השבת היינו צריכים לדאוג בעצמנו.

זוכר אני את השבת הראשונה בישיבה. בליל שבת קודש התפללתי ב"שטיבל" המפורסם דאז של חסידי גור בורשא, ברחוב נלבקי 19. בגמר התפילה נעמדו בחורי הישיבה ליד דלת היציאה של ה"שטיבל", כדי שיוציאו אותם לסעודת שבת. עד היום אני חש ומרגיש את הבושה וההשפלה שחלפו בי באותו מעמד.

יש לציין, שהחסידים התמימים שהזמינו את בחורי הישיבה לסעודות שבת, עשו חסד רב עמו, והתכוונו להטיב. ואכן, היהודי הטוב שהזמין אותי התללותו אליו אמר לי בדרכו לביתו, שהוא מזמין אותי להתארח בביתו בכל שבת וחג, ובכך הוא חסד ממני אי-נעימות רבה הכרוכה בעמידה ליד הדלת מידי שבת בשבתו.

יהודי ורשא, שברובם היו מעוטי יכולת ועמלו קשה במסחר או במלאכה, באווירה בלתי אוחדת של האוכלוסיה הפולנית, עשו מעשי חסד וצדקה רבים.

זכורים לטוב המשפחות שביתן היה פתוח לרווחה כל השבת, ושאיפשרו לבחורי ישיבה המשך בעמוד הבא

המשך בעמוד הבא

דף נ/א ואימא מיברז הוא

כתיבת שם ה' על פרוכת של ארון קודש

יהודי שהתגורר בארגנטינה ביקש לתרום פרוכת לארון הקודש בבית הכנסת שבו התפלל. כאשר ישבו עמו הגבאים ותכננו את מראה הפרוכת ואת הכיתוב שעליה, הביע התורם את רצונו, שעל הפרוכת יתנוסס הפסוק (משלי כ/ז) "נר ה' נשמת אדם", כאשר שם ה' יכתב ללא קיצורים, אלא במילואו. אלא, שכאשר הוזמנה המלאכה אצל אומן יהודי שומר תורה ומצוות, הוא הפנה את תשומת לבם לבעיה הלכתית חמורה שהגאון רבי מרדכי יעקב ברייש זצ"ל דן בה באריכות על פי דברי סוגייתנו, כלהלן.

אסור לנקוב את שם ה' במחט: דרך הרוקמים, לצייר את האותיות על גבי הפרוכת, ולאחר מכן הם רוקמים בחוט ובמחט לפי סימונים אלו. לכאורה, באופן זה אסור לרקום את שם ה', שהרי הרוקם נוקב במחט את שם ה'! ומסוגייתנו עולה, כי אין לנקוב את שם ה', משום שהדבר נכלל באיסור של מחיקת שם ה'. אמנם, אין הוא נוקב את כולו, כי אם חלק ממנו, אך מכל מקום, מדרבנן ודאי אסור הדבר נדעת ה"נודע ביהודה" שו"ת ס"י קס"ט, שאיסור זה הוא מדרבנן. אך דעת הרמ"ע מפאנו, הובאו דבריו בתשובת מהר"ש ח"ב סוס"י ט"ז, שאיסור זה מהתורה הוא, ככל חצי שיעור האסור מן התורה.

הרוקם בבד מכסה את ציור שם ה': מלבד איסור זה המתעורר בעת רקימת שם ה', התעוררו שאלות חמורות נוספות בבית המלאכה שבבואנוס איירס. וכגון, מאחר שבעל הבית צייר את האותיות, ולאחר מכן פועלים נכריים היו רוקמים לפי סימונים אלו, הרי שהם מכסים ברקימתם את כתיבתו. והנה, מאחר שהם אינם יודעים את לשון הקודש, אין להתייחס לאותיותיהם כאל שם ה', שהרי אין כוונתם לכתיבה כלל. יוצא, איפוא, כי הוא יורה לעובדים שבמפעלו לכסות ולמחוק את שם ה' שנכתב על ידו!

כדי שלא להכנס לספקות וחששות הלכתיים אלו ואחרים רבים נוספים, בעל ה"חלקת יעקב" (שו"ת יו"ד סי' קנ"ו) הציע, כי כאשר האומן יצייר את האות ה' הוא יכתוב במקומה את האות ח', ולצד האות יסמן לפועל הנכרי עד היכן לרקום.

דף נ/א והשני אומר אף אני כמורהו

נוסח מקוצר להפרשת תרומות ומעשרות

כידוע, הפרשת תרומות ומעשרות היא פעולה מורכבת. תחילה, יש להפריש תרומה, ומן התרומה יש להפריש תרומת מעשר. לאחר מכן יש להפריש מעשר ראשון ומעשר שני ולפדות מעשר שני ורבעי. עקב מורכבות הפעולה, הוכן נוסח מיוחד לאומרו בעת ההפרשה. אלא, שרבים אינם בקיאים בנוסח זה, ואל כן, אדם הבא להפריש תרומות ומעשרות ונוסח ההפרשה אינו בידו, עליו להזהר מאד מ"אלתור" נוסח עצמאי משלו, שמא לא יופרשו התרומות והמעשרות כראוי.

ה"חזון איש" זצ"ל (יחזון איש" דמאי סי' ט"ו ס"ק ו') כותב רעיון חדשני להפליא, שלא הוזכר על ידי הפוסקים האחרים: "מי שיש לו נוסח כתוב להפרשת תרומות ומעשרות על פי חכם, והוא בדרך ואין בידו הנוסח ואינו בקי להפריש, יקח גויה

לעילוי נשמת

מרת

בריינה סנד ע"ה

בת הר"ר מנחם מנדל ז"ל
נלב"ע ג' כסלו תשנ"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י נכדה

הר"ר צבי סנד

ומשפ' שיחיו ירושלים

לעילוי נשמת

הרה"ח ת"ח ובר אורין מוקיר רבן
ותומך בית סוכטשוב

דב פרשן ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל

נלב"ע ש"ק ב' כסלו תשנ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידינו

הר"ר שמחה רשף ומשפחתו שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר

אפרים סגל ז"ל

ב"ר יצחק מאיר ז"ל
נלב"ע כ"ז מרחשון תשל"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו

עו"ד הר"ר מנחם סגל

ומשפ' שיחיו תל אביב

המשך מעמוד קודם
לשות כוס תה חם. במיוחד, אני זוכר משפחה, אשר בחדר הכניסה לדירתה עמדו דוד גדול עם מים חמים ולידו צלחת עם חתיכות סוכר. הדלת הייתה פתוחה ובחורי ישיבה הרוו את צמאונם.

זכור לטוב עקרת הבית. היא ידעה כנראה שב"מיתבתא" אין הבחורים מקבלים אוכל ביום שישי, והחיייתה את נפשי בהזמנה אותי לביתה לאכול מרק חם בכל יום שישי.

באשר לסידורי לינה, בנוסף לשניה על ספסלי הישיבה ובתי הכנסת, היה בוורשא סידור של לינה בחנויות כשומרי לילה.

היינו בין ה"מאושרים" שזכו להשיג חנות להיות שומר לילה, וכך גם היה לי מקום ללון, וגם זכיתי לשכר זעום שאיפשר לי לקנות דברי אוכל לארוחות בוקר וערב. אולם, אליה וקוץ בה. נאלצתי להיות כלוא בחנות הגבדים והפרוות, משעת סגירת החנות בשעה שבע בערב עד למחרת בשעה שמונה בבוקר, מבלי יכולת לצאת החוצה. בעלי החנויות היו נועלים את הדלת מבחוץ! אולם, הגרוע מכל היה הפחד מפני הגבנים. רגש החרדה טיפס וזחל בכל עצמותי למשמע כל רחש קל. נער צעיר כמוני נאלץ להתמודד עם פחדים מגבנים ערמומיים ומשודדים אכזריים.

לא אחת, באמצע הלילה, בעל החנות עצמו בא ודפק על הדלת בחוזקה, כדי לבדוק אם אני עומד על משמתי ומשמיע קולות להברחת הגבנים...

אני זוכר, את שקרה פעם אחת בליל שבת. חיכיתי ליד החנות כדי שבעליה יבוא ויכניס אותי לתוכה, אך הוא בושש לבוא. לבניין הישיבה כבר לא יכולתי להיכנס, כי בגלל השעה המאוחרת נעלו השערים ובשל השבת נמנעתי מלצלצל בפעמון ולהעיר את השומר. כל אותו לילה סובבתי ברחובות וורשא!

בהקשר לכך, אני רוצה להזכיר את הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל. בנוסף לכל פועלו למען היהדות בימי חייו הקצרים, הוא מסר את נפשו לבניית "ישיבת חכמי לובלין". הוא ראה את מצוקות בחורי הישיבות, את הבזיון של אכילת "טעני" ימים- ואת השינה על ספסלי עץ בישיבות או בחנויות. הוא לא נח ולא שקט, ונסע בכל רחבי העולם לקבץ כספים, עד שזכה לחנוך את בניין "ישיבת חכמי לובלין", בה הייתה פנימייה שסיפקה את כל צרכיהם הגשמיים של בחורי הישיבה.

כמוכח, איני יכול שלא להזכר בהתרגשות הרבה שחלפה בקרב הציבור הדתי, שקיבל בהתלהבות עצומה את רעיון לימוד "הדף היומי". בכל הערים והעיירות בפולין למדו את הדף היומי, וזכורות לי היטב סעודות המצווה שערכו בכל סיום מסכת, ובפרט בסיומו של כל השי"ס בפעם הראשונה.

גדול היה האיש. יהי זכרו ברוך.
מיאכל ק.

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93

.....
בברכת התורה העורך

נ.ב. שולח הסיפור על הר"ר **אליעזר יוסף לדרבג** ז"ל, מוזמן ליצור קשר עם המערכת לשם השלמת פרטים.

פנינים

דף נגא והמשפך

זה כנגד זה

לדברי הגאון מוילנא, אין כישוף בזמנינו. בהקשר לכך הוא מביא את הפסוק (הושע ג/ד) "ואין אפוד ותפרים". היינו: כאשר אין "אפוד" - כח הקדושה, גם אין "תפרים" - כוחות הטומאה (אורות הגר"א).

דף נגא ורעבי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין
רצון יראי

בימינו האחרונים של הגר"י סלנטר זצ"ל, הוא פנה אל מאורו ובקש ממנו, כי אם יחלה לפתע בשבת - לא יחיל עליו את השבת. זאת, משום שבסוגייתו נאמר, כי הרועים את בהמותיהם בשדות אחרים, וגולים הם, ולפיכך אין להצילם מסכנת נפשות. "מאחר שאנשים תומכים בי,

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

מאחד ממאה [+1%] ויאמר שיחול הכל כמו שכתוב בנוסחו כדת" ודין! היינו: המבקש להפריש תרומות ומעשרות יאמר, כי ההפרשה תחול כפי שכתוב בנוסח המצוי בביתו.

שתי ראיות מביא ה"חזון איש" לחידושו זה. האחת מן ההלכה והשניה מסוגייתנו. הראייה מן ההלכה מתבססת על דברי הרמ"א "ושולחן ערוך" אבה"ע סי' ל"ח סעי' א' הכותב, כי הרוצה להתנות תנאי כדת וכדין, רשאי לומר בקצרה, שתנאו יחול "כתנאי בני גד ובני ראובן", הלא הוא "אבי התנאים", שממנו נלמדו הלכות תנאים. הרי לנו, כי די בציון הנוסח הכתוב במקום מסויים, ואין צורך לאומרו בפרוטרוט. הראיה הנוספת היא מסוגייתנו, בה מבואר, כי כאשר עדים מעידים שפלוני ניאץ את שם ה', אין כל אחד ואחד מהם צריך לומר במפורש את אשר שמע, אלא די בכך שהראשון מעיד, והעדים הנוספים אומרים "אף אני כמוהו".

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א ("תשובות והנהגות" ח"א סי' תרס"ז וח"ד סי' רנ"ח) מעיר, כי אין אמירה מקוצרת זו מועילה אלא למי שמבין את ענייני ההפרשה והחילול. אולם, מי שכלל אינו מבין מה הוא עושה, אין מועילה לו הפרשה מעין זו, והרי הוא כעד שיאמר "אף אני כמוהו" ואינו יודע מה אמר הראשון...

הפרשת תרו"מ ממשקה תוסס: ה"חזון איש" מסר כי אמירה מקוצרת זו כשרה היא לכתחילה, אך אין לתלמיד חכם לנהוג כן באופן קבוע, כי יש בזה משום "שכחת התורה ומיעוט ההתעסקות בה". אלא, שהגר"ח קנייבסקי שליט"א העיר, כי לעיתים עדיפה הפרשה זו על פני ההפרשה השגרתית. כגון, כאשר אדם מבקש להפריש תרומות ומעשרות ממשקה תוסס. שכן, המפריש קובע מקום למעשר ראשון בצד צפון של הכוס, ולמעשר שני הוא קובע מקום בצד דרום של הכוס. כאשר הוא מפריש בנוסח הרגיל, יתכן מאוד שעד שהגיע להפרשת מעשר שני כבר נע המשקה ממקומו, והמפריש עלול להחיל את המעשר השני על אותו משקה שהופרש כמעשר ראשון. לעומת זאת, ההפרשה בנוסח הקצר מחילה את הכל בשברירי שניות, ולפיכך, במקרה זה, היא עדיפה ("דרך אמונה" תרומות פ"ג הל' ט' ב"באור ההלכה" ד"ה "מקום" ועיי"ש עוד).

דף נגא גנב גזל... ישראל בכותי מותר

בול שלא הוחתם נחשב בול 'משומש'?

בסוגייתנו דנה הגמרא אם גזל גוי מותר, והראשונים מציינים, כי דין זה שנוי במחלוקת תנאים (ב"ק קיג/ב עיי"ש חילוק בין גזל גמור להפקעת הלוואה, ב"מ קיא/ב), אם הדבר אסור מן התורה [עיי' ברש"י ד"ה "ישראל בנכרי מותר", שחולק, ועיי' בהגהות הגר"א וב"יחוט המשולש" סי' י"ז]. לדעת בעלי התוספות (ב"מ פז/ב ד"ה "אלא"), גם הסוברים שגזל נכרי מותר, מודים שהדבר אסור מן התורה, כאשר עלול להגרם חילול ה' עקב כך [עיי' בר"ן, שלדעת הרמב"ם אינו אלא מדרבנן]. **להלכה** נפסק, כי גזל גוי אסור מן התורה (רמב"ם הל' גזילה ואבידה פ"א הל' ב', טור ו"שולחן ערוך" חו"מ סי' שמ"ח סעי' ב' וסי' שני"ט סעי' א', עיי' בש"ך סי"ב ב' עיי' "מנחת חינוך" מצווה רכ"ד אות ב').

עדותו המרתקת של בעל "באר הגולה": הפוסקים לדורותיהם שבו והתריעו מפני איסור זה ומחילול ה' הגדול הכרוך בעבירה זו. הרדב"ז כתב (תשובות מכת"י סי' קס"ח), כי אין לפדות ממאסר את אלו היודעים שאסור לגזול מן הנכרי ועושים כן כדי להתעשר, מאחר שהם משומדים להכעיס. בעל "באר הגולה" הנוהג להסתפק בהערות קצרות וביצויני מקורות בשולי ה"שולחן ערוך", חרג ממנהגו בסי' שמ"ח, העוסק בגניבת גוי ובהטעיותו, וכתב (סעי' ב' אות ה'): "ואני כותב זאת לדורות, שראיתי רבים גדלו והעשירו מן טעות שהטעו העכו"ם, ולא הצליחו וירדו נכסיהם לטמיון, ולא הניחו אחריהם ברכה... רבים אשר קדשו ה' והחזירו טעויות העכו"ם בדבר חשוב גדלו והעשירו והצליחו, והניחו יתרם לעולליהם!"

הבול שלא הוחתם בדואר: בניגוד לגזל עכו"ם שאסור מן התורה, אבידת גוי מותרת (להלן ע/ב). לפיכך, במקרים מסויימים יש לדון אם הם נחשבים כגזל או כאבידה. כך אנו מוצאים את הגאון רבי שמואל דוד הכהן מונק זצ"ל, בעל שו"ת "פאת שדך" המספר (ח"ב סי' קמ"ט), כי קיבל בדואר מכתב מבויל, אשר בטעות לא הוחתם על ידי שירות הדואר, והסתפק אם בול זה נחשב כאבוד מן הגוי, או כגזל מידו. מחד גיסא, ניתן לדון את הבול כאבוד, אחר ש"נעלם" מעיני המחטים. אולם, מאידך גיסא מה הבדל יש בין בול זה לבול שהוחתם בגושפנקא? שניהם משומשים המה, אלא שלזה חותמת על כך ומזולתו נעדרה החותמת.

ה"חזון איש" זצ"ל שנשאל על כך ענה, כי מסתבר שהבול כבר נפסל, ושימוש נוסף בו נחשב כגזל ("מעשה איש" ח"ה).

דף נח/ב אפילו שני בשבת

מדוע כל היהודים אינם שובתים ביחד?

עקב צורתו העגולה של כדור הארץ, אין השמש מאירה את פני האדמה בזמן אחד. לכן, כאשר בארץ ישראל החמה לוהטת, שוררת עלטה כבדה במקומות אחרים, וחוזר חלילה. נתון זה מעורר את השאלה אשר רבים וטובים התחבטו בה, כעדותו של הרדב"ז - מאחר ששביתת היום השביעי היא זכר למעשה בראשית - לשביתת הקב"ה ממעשה בריאת העולם, האם לא היה מן הראוי שהעולם כולו ישובת המשך בעמוד הבא

בחושבם, שצדיק הנני, נאנח הצדיק, אני נהנה מהגליל!"

המאמר שהחל לחשוש... פנה אל רבי יצחק אלחנן זצ"ל מקובנה, שכמובן הורה לו, שלא להשמע לבקשתו של רבי ישראל...

רבי יעקב קמינקא זצ"ל שסיפר זאת, מפיו בנו של אותו אדם, ציון ש"רצון יראו יעשה". הגר"ס חלה במוצאי שבת, ונפטר בערב שבת בסופו של אותו שבוע ולא חללו עליו את השבת... ("רבי יעקב").

דף נח/ב נח נהרג בדין אחד ובעד אחד

בין יעקב ללבן

מבואר בסוגייתנו, שכן נח נהרג גם על פי עד אחד. זהו, דרש המהרי"ל דיסקין זצ"ל, שאמר יעקב ללבן (בראשית לא/ב): "ע"ה הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבר אלך את הגל הזה ואם אתה לא תעבר אלי את הגל הזה ואת המצבה הזאת". עבור לבן היה די בעד אחד - "הגל הזה", ואילו עבור יעקב היה צורך בשני עדים - "את הגל הזה ואת המצבה הזאת" (מהרי"ל דיסקין על התורה).

דף נח/ב הנגביה ידו על חבירו א"ע"י שלא הכחו נקרא רשע

המרים יד על חבירו

פעם אחת, ביום השנה לפטירת אמו, ביקש ה"יחידושי הרי"ם" זצ"ל ממשמשו לארגן מניין אנשים מצומצם לתפילת שחרית בביתו. אחר שהלה עשה כמבוקש, ניסה אדם נוסף להכנס לחדר התפילה, אך הגבאי נאבק עמו, סטר על לחיו והשליכו החוצה.

גם לעת תפילת מנחה, זימן הגבאי מניין אנשים מצומצם, והפעם כלל את עצמו ביניהם. ה"יחידושי הרי"ם" נכנס לחדר, סקר את הנכחים, ואמר: "חסר אחד". השיב הגבאי: "יש מניין". נענה הרבי: "אתה אינך בחשבון. אתה סטרת היום ליהודי, וכפי שפסק הרמ"א על "שולחן ערוך" (ח"ו ס"י ת"כ סעי' א') אין לצרף למנין!"... (אדמו"רי גור).

דף נח/ב גוי ששבת חייב מיתה

עדותו של הגוי פוסלת

שבת, אומרים בשם ה"שפת אמת" זצ"ל, היא עדות על בריאת העולם. לפיכך אסור לגוי לשבות, שהרי "נמצא אחד מהם קרוב או פסול - עדותו בטלה..." (האוצר היהודי).

דף נח/ב גוי ששבת חייב מיתה... אפילו שני בשבת.

וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים

מבואר בסוגייתנו, ש"יגוי ששבת חייב מיתה... אפילו בשני בשבת", כלומר, אף ביום אחר מימות השבוע אסור לו לקבוע שבת לעצמו. בכך מתפרשת תפילת השבת "ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים" - את יום השבת, "וגם במנוחתו" - מנוחת יום השבת - לא ישכנו ערלים". אף מנוחת שבת אין להם, שכן אפילו בעירי מות השבוע אסור להם לשבות... ("שיעורי הדף").

כתובת המערכת

רחוב חותם סופר 3 בני ברק ת.ד. 471
טל. 03-5780243 פקס. 0475-263759

מחלקת מנויים

המעוניינים להצטרף למנויי "מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית

בדואר: נא לפנות לטל. 03-616-06-57

בדואר אלקטרוני: נא לפנות

dafyomi@hadaf-hayomi.com

בפקס: נא לפנות לפקס 03-574-82-72

נקודות הפצה בחו"ל

אנגליה לונדון: יחזקאל אברם (0)8700-416000 +44

מנצ'סטר שמואל קאהן 07976402928

בלגיה הרי"ר יעקב סנדורוביץ 0475-263759

צרפת: הרי"ר יהודה בוכינר 333-88140301

ארצה בני גרס: משה פרי 201-871-5850

לוס אנג'לס: הרי"ר שמואל לוינגר 818-5098880

מונטריאלי: הרי"ר שמואל צבי לקס 514-2744160

ברזיל: הרי"ר יהושע פסטרנאק 011-30513955

שווייץ: הרי"ר רפאל מוסבכר 014620030

בארצות הברית: ניתן לקבל את הגליון

"מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית

מידי שבוע בדואר לפרטים בטל. 718-253-6218

לעילוי נשמת

מרת **אסתר מלכה אגסי** ע"ה

בת הגה"צ הרב **מרדכי דב יחזקאל** זצ"ל

נלב"ע ג' כסלו תש"ס

ת.נ.צ.ב.ה.

הנוצחה ע"י המשפחה שיחיו

המשך מעמוד קודם

כאחת לציון הדבר? לדוגמה: שבכל העולם ישבתו לפי זמן השקיעה והזריחה במרה, שם נצטוו בני ישראל על השבת?

השבת מיוחדת לכל יהודי: הרדב"ז (שו"ת ח"א סי' ע"ו) מבאר, כי שאלה זו מבוססת על ההנחה, ששבת קודש הוא יום שביתה ומנוחה כללית לכל העולם, ברם, האמת היא, ששבת קודש מיוחדת היא לכל יהודי ויהודי לפי מקומו, שהרי השבת "אות היא ביני וביניכם", ולפיכך, על כל יהודי לשמור במקום המצוא על האות והסימן שציווהו הקב"ה. אמור מעתה, השבת היא היום השביעי שלאחר ששת ימי המעשה. בכל מקום מונים ששה ימי מעשה, לפי מניין ששת ימי בראשית, ושובתים ביום השביעי.

גוי ששבת ביום שני חייב מיתה - מדוע? סיוע לביאורו מוצא הרדב"ז בסוגייתנו, בה מבואר, כי גוי ששבת חייב מיתה גם אם הוא שבת ביום השני בשבוע. מה לשבת וליום השני בשבוע? אין זאת, אלא שיום השבת הוא היום השביעי לאחר ששה ימי עבודה. עד כדי כך שאם גוי עבד ששה ימים רצופים ונח ביום השביעי, אף שהוא היום השני בשבוע, הרי הוא נחשב כמי ששבת וחייב מיתה! חיזוק לדבריו גם מוצא הרדב"ז בגמרא (שבת ס"ב), בה מבואר, כי ההולך במדבר ואיבד את חשבון הימים "מונה ששה ומקדש שביעי". שוב, מוכח, כי השבת נמסרה לכל יהודי ויהודי באשר הוא, ואין היא יחידת שביתה שירדה על כל העולם. [נבית מדרשו החירו, כי ברש"י ובר"ן שם מבואר, כי דין זה של מונה ששה ומקדש שביעי הוא מדרבנן, זכר לשבת. לפי"ז אין עניינו לנידון דידן, שהוא מעיקר הדין].

"וביום השביעי שבת" - לא בכל המקומות כאחת: המהרי"ט ("צפנת פענח") מתייחס לנושא זה בדרך שונה. לדבריו, תהליך בריאת העולם לא התרחש בעת אחת בכל מקום, אלא כשאמר הקב"ה "תוצא הארץ דשא", החלה הארץ להצמיח דשא ממקום מסויים, והתהליך המשיך על פני כל העולם במשך עשרים וארבע שעות רצופות עד ששהדשא צמח בעולם כולו. היינו: בריאת העולם עצמה לא ברגע אחד היתה, אלא בכל מקום לפי זמניו הוא. גם ה"חתם סופר" זצ"ל כתב בסגנון דומה, והוסיף, כי גם שביתה הקב"ה ביום השביעי לא היתה בבת אחת בכל המקומות, כי אם בכל מקום בעת שהסתיים היום השישי שבתה בריאת העולם. מעתה, ברור, איפוא, כי כשם שהקב"ה שבת ביום השביעי בכל מקום לפי זמנו, כך גם יש מצוות השבת ניתנה בכל מקום לפי זמנו (הובאו בשו"ת "משפטי עוזיאל" א"ח סי' כ"ט).

אם נבקש לתמצת בקצרה את ההבדל בין הסברו של הרדב"ז להסבר של המהרי"ט וה"חתם סופר", ננסח זאת באופן הבא: הכל מסכימים, כי כל יהודי מצווה לשמור שבת ביום השביעי שחל במקום שהותו. אלא, שהשאלה היא, מהיכן נובע חיובו לשבות. לדעת הרדב"ז, חיובו הוא משום שכל יהודי מצווה לשבות, וזמן מצווה זו נקבע לפי מקום שהותו. אולם, לדעת המהרי"ט וה"חתם סופר", חיובו של היהודי לשבות נובע מן העובדה שבמקום שהותו חל היום השביעי. הרי אומר, מקום שהותו הוא המחייבו, ואינו מהווה אמצעי להגדרת זמני המצווה בלבד.

יהודי מארץ ישראל שלאחר הבדלה טס לנוי - יורק ושם עדיין שבת: בדורות האחרונים התעוררה שאלה מעניינת. כיצד ינהג יהודי בן ארץ ישראל, שהבדיל במוצאי שבת על הכוס, עלה על מטוס מדגם "קונקורד", ונחת בניו יורק בשבת אחר הצהרים. מצד אחד, הוא כבר קיים השבוע את מצוות השבת. ברם, מאידך גיסא, במקום בו הוא שוהה כעת, תקף היום השביעי המחייב שביתה ממלאכה. בספק זה דנו האחרונים, ובצדדיו של הספק אנו מוצאים גם את ההבדל בין הסברו של הרדב"ז להסברם של המהרי"ט וה"חתם סופר" הנזכרים לעיל. שכן, לדעת המהרי"ט וה"חתם סופר", חיוב היהודי בשמירת השבת נובע מן העובדה, שבמקום שהותו חל היום השביעי שבו שבת א-ל מכל מלאכה. לפיכך, בכל מקום שבו חל היום השביעי חייבים היהודים בשביתה, גם אם שבתו קודם לכן במקום אחר. לעומת זאת, לדעת הרדב"ז, הרי השבת ניתנה לכל יהודי בנפרד, וצווי אלוהי פוקד על היהודי - בכל שבוע שבות יום אחד. מעתה, יהודי שכבר שבת בשבוע זה וקיים מצווה זו, אינו צריך ואף מצווה לא תעלה בידו אם קיימה פעם נוספת. יש לציין, כי נידון זה הוא מדין תורה בלבד, אך מדרבנן, לכל הדעות עליו לנהוג לחומרא, במקום שהוא נמצא בו כעת (האדמו"ר מגור זצ"ל בעל ה"אמרי אמת" בפסקי תשובה ח"ג סי' רנ"ב, סובר שכיון שכבר קיים את מצוותו בשלמות, אינו חוזר ומתחייב - עי"ש שדן לעניין יו"כ ופסח. לעומת זאת בשו"ת "בצל החכמה" ח"ד סי' פ"ג מצדד, שכיון שנמצא כעת במקום שיש בו קדושת שבת, הוא חייב בזה מדאורייתא. ועיי' שו"ת "תורה שלמה" בראשית אות ת"ל, ועיי' שו"ת "אור לציון" סי' י"ד).

דף נח/ב את בריתי הפר לרבות בני קטורה

האם סאדם חוסיין חייב בברית מילה?

כתב הרמב"ם (הל' מלכים פ"י הל' ח'): "אמרו חכמים, שבני קטורה, שהם זרעו של אברהם שבא אחר ישמעאל ויצחק, חייבין במילה. והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה, יתחייבו הכל במילה בשמיני". נידון הלכתי מרתק קיים בספרי האחרונים אודות הלכה זו.

בסוגייתנו מבואר, כי יצחק אבינו וזרעו אחריו התחייבו במצוות מילה, ואילו זרעו של ישמעאל אינו חייב במצווה זו. לגבי ששת בני קטורה, הלא הם בני אברהם,

המשך בעמוד הבא

כ"ח חשון-ד' כסלו

כריכה וקיפול: "עיטופית" 03-5783845